

UNGVÁRI-ZRÍNYI KATA

Hitelesség, józanság és kritikai erő

Lakatos Gabriella munkáiról

1 A korrupciós és plagizálási ügyeiről elhíresült miniszterelnök figurája

2 Pulzus alkotótábor

3 Egyfajta ready-made linómetszet

4 a Főzésre hangolva pedig szintén más képformákat idéz: illusztráció- és gyerekrajz-szerű

5 A Zereda alkotótábor 2019-es kiállításán kis reprodukciók formájában idézi meg régebbi nyomatait.

Lakatos Gabriella alkotói attitűdjére leginkább a személyes, direkt problémafelvetések és a sokszoros (ön)kritikus hozzáállás jellemző. A formabontó vagy szabályokat feszegető törekvések mellett a művész vizualitáshoz fűződő viszonya mindeközben egyszerű és őszinte alapokon nyugszik.

Grafikai végzettsége stabil kiindulópontot, platformot képez a vizuális kutatásokhoz: gyakran kísérletezik grafikai technikákkal, olykor feszegetve azok határait (linó, írisz nyomtatás); grafikai nézőpont érvényesül abban is, ahogyan a rajz eredendő gesztualitását – és élvezetét – éleszti fel vagy abban, ahogyan a formák ritmusát követi és használja fel mindennapi mintákban (csomagolópapír, linóleum). Azonban ez a perspektíva semmiképp sem válik korláttá: az alkotó természetességgel fordul a festészet vagy installáció felé is, s a kép formátumú munkákat gyakran egyéb kép-prezentációs műfajjal rokonítva mutatja be – figyelme tehát a kiállítótérre is kiterjed.

Önreflexió és női szerepek

A munkák vállaltan személyes jellege rendkívül őszinte hangvételt, s ennek nyomán az alkotó munkássága gyakran a nőművészetként meghatározott tartományokba lép. Korai munkáiban (pl. fotók vagy a *Szimmetria* sorozat) formai játékkal, humorral és nyersséggel tematizál erotikát, női létállapotokat és testtapasztalatot. Ezen sorozataiban lüktető erő van, melyet a mozdulatok dinamikája fűszerez: meztelen figurái alternatívák a művészet hagyományos akt-ábrázolásaira, amelyek passzivitásukkal inkább csak képként mint valós szereplőként tudnak élni a munkákban – Lakatos alakjai ezekhez képest hús-vér figurák, akik erotikájukban egyszerre sokkolóak és játékosak is.

Szintén a női test témája kerül terítékre a *Hogyan őrizzük meg alakunkat* című sorozatban – ezúttal a divatipar formáival és a média szereplőivel kiegészülve. A testkép itt elidegenített: az agyomosás és a tömegek valósághoz való közvetett viszonya összefüggésében jelenik meg. Ironikus megoldás az, ahogyan a divatmagazinok sematizált modell-alakja a nyomtatásban Kelet-európai függöny mögé kerül, az alak spirállal való kombinálása pedig geg-szerű, akárcsak a lábak sziluettjén megjelenő függönyminiatúrájú harisnya.

A női szerepek finomabb és individuálisabb szinten vannak jelen 2017-es, családi kapcsolatokat feldolgozó sorozatában. A kissé talányos képek mindegyikéhez tartozik történet, bár ezek – a beszédes címekben elárult információ kivételével – többnyire rejtve is maradnak. A kompozíciókban mégis érezhetően fontos viszonyok rajzolódnak ki, így tapinthat rá az ember a lánytestvérek közti, vagy az anyával való viszonyra, a házassággal járó erődinamikákra, valamint a kvázi Megváltó képében megjelenített gyermek szuggesztív jelenlétére. De mindezek mellett megjelenik a főzés mint anyát-lányát összekötő társadalmi és személyes identitásképző program, és kissé mitikus látomásként a természet – és a vele való viszony is.

Lakatos Gabriella

Művészi hitelesség, mindennapok

Lakatos Gabriella azt a pályát járta be, melyet női képzőművészek jellemző módon igen gyakran megtesznek: az egyetem elvégzése után alkotómunkájuk csak a családalapításig zajlik, utána a gyerekeivel való összeegyeztethetlensége miatt kimarad, majd a tanügyben, a művészeti oktatásban fejtik ki tevékenységüket, oda irányítva erőforrásaikat. A történet tarthat eddig, de folytatódhat tovább is, ahogyan a jelen eset mutatja: a következő művészgenerációk kinevelése, a minőségi oktatásra való törekvés során terítékre kerül a hitelesség is, és ez, a Lakatosra jellemző önreflexióval, önkritikával társulva megújuláshoz vezet: óráin, tanítványai mellett ő maga is dolgozni kezd, majd közel két évtizedes szünet után, egy jól időzített alkotótábori meghívás nyomán² lassan megkezdli visszailleszkedését a művészeti életbe.

A *Hódolat* című munka az évek óta tartó alkotói szünet alatt született, amely az anya-lét témáját dolgozza fel. A Merkúr Áruház kommunizmus-beli, 2000-re már elhagyatott épülete volt az a helyszín, amelyre a művészcsoport projektjeit tervezte – így többek között Lakatosnál is helyspecifikus alkotás született. A *Hódolat* hitelessége több szinten is megvalósul: a művész az előző rendszerben kirakatrendezőként dolgozott, ennek tapasztalatát visszaforgatja az alkotásba – kisia portróját a kirakatokban kötelezően kiállított diktátor-portrék elnagyolt stílusában festi meg. A felnagyított gyermekarc az üres áruház terében az egyetlen monumentális opciót képviseli – a kínálat tehát korlátolt, de ugyanakkor mindent betölt – ahogyan a kép témája is az adott periódusban az alkotó számára egyetlen elérhető gondolatot dolgozza fel. Külön technikai finomság és rendkívül erős szimbolikájú részlet, hogy a képet alkotó kockák méretét a konyhaasztal lapjának nagysága határozta meg, az eszköz pedig, amellyel a festék a felületre került, a mosogatószivacs volt. A művész nem csak hogy mindent kihoz az adott helyzetből: mindent, amit tesz, az adott helyzetből hoz ki. Gesztusai minimálisak és a belőlük születő alkotás húsba metszően őszinte.

A *Hódolatot* tizenöt év elteltével, gyermeke 18-ik születésnapján Lakatos újra összeállította a fennmaradt négyzetekből – ezúttal az iskola udvarán, ahol oktatási tevékenységét folytatja.

Az az éberség és találmányosság, amellyel a mindennapok világából merít, későbbi munkáiban is megjelenik (linóleum, csomagolópapír, Victor Ponta vagy a harisnyareklámok), a kiemelt anyagokat és populáris vizuális formákat pedig humorral és kritikai éllel használja fel. Lakatos Gabriella munkáinak hitelességéhez azonban sokszor még az is hozzátesz, hogy akár saját munkáját vagy saját munkáján belüli gesztusait is képes ugyanazzal a kétértelmű iróniával kezelni, ahogyan más vizuális megnyilvánulásokhoz viszonyul (lásd lennebb).

A hagyományos képkalkotás provokációja

Lakatos formabontó törekvései számos különböző irányba bontakoznak ki. A fenti gondolatot folytatva például: az olyan mintázatok munkáiba való beemeléssel, mint a csomagolópapír, a dekorált linóleum vagy az olcsó csipke, a hétköznapi abszurd "rajzait", alternatív vizuális formákat tár fel.

Ezek között az önmagában (követve) mintás linóleum grafikai levonása gyakorlatilag vizuális poén³; a csomagolópapír mintája pedig különösen gazdag jelenség: egyrészt komplex környezetet teremt a rákerülő vagy belőle domborodó formák számára (vagyis megadja a kép alap-hangszínét és hangulatot formál az olcsó dekor világával), másrészt a dekoratív formák ismétlődése miatt valamiféle bizáncias ünnepélyességgel is rendelkezik – és ez a képi hagyományra való szellemes utalás hozzájárul a kompozíciók különleges karakteréhez, amely így egyszerre lesz tüntetően hétköznapi, sérülékeny és őszinteségében vitathatatlan.

A sorozat rajzainak esztétikája minimalista, nyers és vállaltan naiv⁴. Valójában Lakatos teljes esztétikához való viszonya ambivalens – fenntartással kezel mindent, ami (túl) szép. Eget idéző írisznyomatainak egy részét például fel is vágja és tapétává/szönyeggé rakja össze vagy kis csomagokban tárja elénk, az esztétikai élmény és a műalkotás elvont fogalmainak prózai tömegét hangsúlyozva – de ugyanakkor mégis kiállít anyagok közül, klasszikus módon is... Nem vitatja el teljesen a képek létjogosultságát, csak a kiegyensúlyozottság kedvéért inkább kételyével fűszerezi a látványt.

Előző alkotói gesztusait is újraértékeli – nézőpontot váltva mintegy lábjegyzetként reflektál saját munkáira⁵. Mert mit ér a tapasztalat, ha közben elfogultságunkról nem veszünk tudomást? A valódi élmény nem lehet egyoldalú... Csak így tudjuk hitelesen felvállalni.